

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Директори Институтуи фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А. Баҳоваддинови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон, д.и.ф., профессор Маҳмадизода Н.Д.

« 97 » октябри соли 2025

ПРОТОКОЛИ № 9

чаласаи ғайринавбатии шуъбаи ҳуқуқи давлатии Институтуи фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А. Баҳоваддинови АМИТ

аз 24.10.2025

ш. Душанбе

Раис: д.и.х., профессор Зоир Ҷ.М.

Котиб: Саидзода М.Ё.

Иштирок доштанд: д.и.х, проф. Зоир Ҷ.М., (раиси чаласа), д.и.х, проф. Иброҳимов С.И., профессорон Имомов А., Шарипов Т.Ш., Мирализода И.Қ., д.и.х. Холиқзода А.Ғ., д.и.х. Давлатзода К.Д. н.и.х., дотсент, Камолов З.А., ва Саидзода М.Ё. (котиби чаласа).

Рӯзномаи маҷлис:

1. Муҳокимаи рисолаи диссертатсионии унвонҷӯи шуъбаи ҳуқуқи давлатии Институтуи фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А. Баҳоваддинови АМИТ, Қурбонзода Афзуна Азим дар мавзӯи «Ҷавобгарии ҷиноятӣ барои таҳрибкорӣ мувофиқи Қонуни ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.08 - Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ.

Роҳбари илмӣ: Қудратов Некруз Абдунабиевич доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, сардори раёсати илм ва инноватсияи Донишгоҳи байналмилалӣ сайёҳӣ ва соҳибкорӣ Тоҷикистон.

Шунида шуд: Оид ба масъалаи мазкур унвонҷӯ Қурбонзода Афзуна Азим баромад намуда, дар бораи сохтор, муҳимият ва рӯзмаррағӣ, вазифа, мақсад ва наwgониҳои илмӣ таҳқиқи диссертатсионии худ маълумот дода, иброз намуд, яке аз вазифаҳои аввалияи инкишофи сиёсати дохилӣ ва хориҷии давлатдорӣ имрӯзаи тоҷикон ҳимояи амнияти миллий, баҳусус амнияти давлатӣ мебошад. Дар шароитҳое, ки имрӯз ҷой доранд, таҳдидҳо ба асосҳои сохтори конститутсионӣ ва амнияти давлат, тамомияти арзӣ ва дахлнопазирии арзӣ ғайригардида истода, зарурияти таъхирнопазирии объективӣ, ҷиҳати аз ҷониби давлат нишон додани муқовимат ба ҷунин омилҳои зиддидавлатӣ ва зиддимиллӣ (ба монанди экстремизм, терроризм, сепаратизм) ба миён омадааст. Бо мақсади ҳалли самараноки ҷунин вазифаҳо бар дӯши давлат мушкิลӣ оид ба кор карда баромадани комплекси ҷораҳо ва воситаҳо, ки баҳри пешгирии ҷиноятҳо ба муқобили давлат равона мегарданд, воғузошт шудааст. Дар ҷунин

холатҳо зарур аст, ки чораҳои саривактӣ ва самаранок қабул карда шаванд, ки баҳри пешгирии низомноки ҷинойтҳо ба муқобили асосҳои сохтори конституционӣ ва амнияти давлат кифоя бошанд. Дар пешоҳанги чунин пешгирӣ меъёрҳои КҶ ҚТ нақши муҳим доранд. КҶ ҚТ дар боби 29 ҷавобгарии ҷинойтиро барои ҷинойтҳо ба муқобили асосҳои сохтори конституционӣ ва амнияти давлат пешбинӣ намудааст. Таҳрибкорӣ ҷинойте мебошад, ки бо пайдоиши давлат бавучуд омад. Дар аввал таҳрибкориро амалиёти ҷангие меномиданд, ки қувваҳои ночиз бо мақсади гумроҳ кардани душман, дур кардани диққат ва қувваҳои вай аз самти асосӣ гузаронида мешуданд. Дар замони осоишта бошад таҳрибкорӣ аз ҷониби гурӯҳҳои террористӣ фаъолона истифода мешавад, дар ҳоле ки диверсияро метавон ҳамчун амалҳои гуногуни террористӣ ҳисоб кард.

Таҳлили сарчашмаҳои таърихӣ аз он гувоҳӣ медиҳад, ки ҷавобгарии ҷинойтӣ барои таҳрибкорӣ дар шакли санади меъёрии ҳуқуқӣ дар қаламрави Тоҷикистон асосан аз даврони шӯравӣ оғоз мегардад. Бо дарназардошти ин нукта диссертант низ маҳз ҳамин давраро бештар мавриди омӯзиш қарор додааст. Ҷавобгарии ҷинойтӣ барои таҳрибкорӣ бори аввал дар қаламрави Тоҷикистон дар сатҳи қонунгузорӣ асосан дар даврони шӯравӣ пешбинӣ гардида буд. Қонунгузориҳои ҷинойтии ин давра ба истилоҳи «таҳрибкорӣ» шинос буда дар муқоиса бо КҶ ҚТ амакунанда тарафи объективии ҷинойти таҳрибкорӣ мукамалтар аст. Ҷинойти таҳрибкорӣ баъди ба даст овардани истиклоли Тоҷикистон дар сатҳи КҶ ҚТ дар м. 309 амалкунанда бо тағйироти назаррасе нигоҳ дошта шуд. Моддаи 309 КҶ ҚТ аз 2 қисм иборат буда, дар он ҷавобгарии ҷинойтиро барои содир намудани таркиш, сӯхтор ё дигар кирдорҳое, ки барои нобуд ё вайрон кардани корхонаву иншоот, роҳ ва воситаҳои нақлиёт, воситаҳои алоқа, объектҳои таъминоти зиндагии аҳоли бо мақсади ноустувор кардани амнияти иқтисодӣ ва иқтидори мудофиавии ҚТ пешбинӣ гардидааст.

Қабули КҶ ҚТ, ки дастоварди бузурге барои илми ҳуқуқи ҷинойтӣ ва амалияи истифодаи он буд, муҳимтарин воқеа дар ҳаёти ҷамъиятию сиёсии ҷомеа ба ҳисоб меравад. Хусусияти Кодекси ҷинойтӣ дар мазмуни институтҳои асосии он инъикос ёфта, анъанаҳои таърихӣ, миллӣ, фарҳангӣ ва хусусияти иқтисодии мамлакатро инъикос намуда, уҳдадориҳои байналмилалӣ ба зимма гирифта ба назар гирифт. Дар қонунгузориҳои нав дар зинабандии вазифаҳои ҳифзшаванда шахс, ҳуқуқ ва озодиҳои ӯ дар асоси Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҷойи аввал гузошта шудаанд. Онҳо ҳамчун объекти афзалиятноки ҳифзи ҳуқуқӣ аз таҷовузҳои ҷинойтӣ ва дигар ҳуқуқвайронкуниҳо эътироф карда шудаанд.

Таҷрибаи қонунгузориҳои давлатҳои пешрафтаи ИДМ барои мукамал намудани КҶ ҚТ намунаи хубе мебошад. Зеро таҷриба нишон медиҳад, ки бештари кирдорҳое, ки бо таҳрибкорӣ алоқаи ногусастатнӣ доранд, то ҳол дар КҶ ҚТ криминализатсия карда нашудаанд. Ба монанди гирифтани таълимоти диверсионӣ (таҳрибкорона), иштирок дар ғуруҳи таҳрибкорӣ, ташкили ғуруҳи (иттиҳоди) таҳрибкорона.

Бояд гуфт, ки муборизаи муассир, самаранок ва ҳамоҳангшуда бо воситаҳои қонуни ҷинойтӣ бар зидди таҳрибкорӣ дар саросари кишварҳои узви ИДМ ва берун аз он танҳо вақте метавонад ҷой дошта бошад, ки ихтилофҳо

дар фаҳми ҳамон як зухуроти марбут ба таҳрибкорӣ дар сатҳи қонунгузории ҷиноятии кишварҳои гуногун бартараф ё ҳадди ақал чунин ихтилофҳо кам карда шавад. Баҳри рафъи чунин ихтилофот муттаҳид сохтани қонунгузории ҷиноятии кишварҳои узви ИДМ зарур аст. Дар асоси таҳлили муқоисавӣ-ҳуқуқии қонунгузории ҷиноятии давлатҳои узви ИДМ дар самти ҷавобгарии ҷиноятӣ барои таҳрибкорӣ имконияти ба таври мушахас қонуниятӣ пайдоиши манъи ҳуқуқӣ-ҷинояти таҳрибкорӣ, ҳастӣ ва татбиқи он, ояндаи инкишоф ва муқаммалгардии таркиби он муайян карда шавад.

Мубрамияти мавзуро муаллиф дуруст асоснок намудааст, зеро солҳои ахир динамикаи таҳрибкорӣ рӯ ба афзоиш дорад ва дар баъзе ҳолатҳо он ҳамчун терроризм бандубаст карда мешавад, ки аз нигоҳи илмӣ ҳуқуқи ҷиноятӣ баҳснок мебошад. Дар асоси маълумоти Вазорати қорҳои дохилии ҚТ, дар соли 2010 – 1, соли 2011 – 6, 2012 – 2, 2013-2015 – 1, 2016 – 4, 2017 – 6, 2018 – 1 ҳолати содиршавии ҷинояти таҳрибкорӣ сабт гардидааст. Албатта маълумоти болозикр асоси воқеии содир шудани ҷинояти таҳрибкориро нишон намерасонад, ва дар амалия ин ҳолат бо ду омил вобаста аст: 1) ҳамчун терроризм ва 2) ҳамчун маҷмӯи идеалӣ бо терроризм бандубаст шудани таҳрибкорӣ. Сабаби чунин бандубаст дар монандии ин таркибҳо ва рақобати меъёрҳои байни моддаҳои 179 ва 309 КҶ ҚТ мебошад. Ҳамзамон, ҷинояти таҳрибкорӣ дар бештар маврид хусусияти латентиро ба худ касб намудааст.

Бояд гуфт ки КҶ ҚТ ҷавобгариро барои ҷинояти таҳрибкорӣ пешбинӣ мекунад ва татбиқи амалии онҳо дар қисмати риояи қоидаҳои техникаи қонунгузорӣ, криминализатсияи кирдорҳои алоҳидаи тарафи объективии таҳрибкорӣ ва ҳамоҳангсозии таркибҳои ҷиноятҳои монанд вазифаи пешгирикунандаи қонуни ҷиноятиро сад дар сад иҷро карда наметавонанд. Такмили қонунгузории ҷиноятии ҚТ ва таҷрибаи татбиқи он шояд роҳи ягонаи ҳалли воқеии мушкилоти мубориза бар зидди таҳрибкорӣ бошад. Дар робита ба ин, таҳлили қонунҳои ҷиноятии баъзе мамлакатҳо, ки дар онҳо таҳрибкорӣ ҳамчун ҷиноят пешбинӣ гардидааст, мубрам буда, омӯзиши онҳо дар самти муқаррар намудани ҷавобгарии ҷиноятӣ барои баъзе ҷиноятҳо хеле муҳим аст. Таҳлили муқоисавии меъёрҳои қонунгузории ҷиноятии муносири миллий ва хориҷӣ имкон медиҳад, то ки мушкилиҳои ҷойдоштаи КҶ ҚТ бартараф карда, такмил дода шавад. Бидуни омӯзиш ва истифодаи таҷрибаи мусбати хориҷӣ, такмили қонунгузорӣ, ҳалли дигар проблемаҳои ҳуқуқӣ, мубодилаи иттилооти ҳуқуқӣ ва ақидаҳои илмӣ, инкишофи низоми ҳуқуқии миллий ва ба ҳам наздик кардани низомҳои ҳуқуқии мамлакатҳои гуногуни ҷаҳон номумкин аст.

Вазъи ҷинояткорӣ ва натиҷаҳои таҳлили қонунгузории миллий дар самти мубориза бар зидди ҷиноятҳо ба муқобили асосҳои сохти конституционӣ ва амнияти давлатӣ, баҳусус таҳрибкорӣ, зарурати густариш додани рушди илмӣ ҳуқуқи ҷиноятӣ, муайян кардани шаклҳои содир гардидани таҳрибкорӣ, коркарди силсила мафҳумҳо (категорияҳо)-и зарурӣ, муайян намудани самтҳои асосии рушди минбаъдаи қонуни ҷиноятиро дар ин самт тақозо менамояд. Бо дарназардошти омилҳои зикршуда, меъёри қонуни ҷиноятӣ, ки ҷавобгарии ҷиноятиро барои таҳрибкорӣ муқаррар менамояд, ба такмили пайваста эҳтиёҷ дорад. Умуман ин омилҳо аз аҳаммиятнокии мавзӯи тадқиқоти рисолаи номзадӣ гувоҳӣ медиҳанд.

Дар умум, ин омилҳо аз мубрамияти мавзӯи тадқиқоти диссертатсионӣ гувоҳӣ медиҳанд.

Дар чараёни чаласа аз ҷониби иштирокчиён д.и.х., профессор, Иброҳимов С.И., д.и.х., профессор, Холиқзода А.Ғ., д.и.х., профессор, Давлатзода К.Д. ва н.и.х., дотсентба унвончӯ саволҳо дода шуд, ки ба онҳо Курбонзода Афзуна Азим ҷавобҳои мукамал дод.

Баъдан роҳбари илмии унвончӯ Қудратов Некруз Абдунабиевич доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ баромад намуда, оид ба фаъолияти илмӣ – омӯзгории Курбонзода Афзуна Азим суҳанронӣ намуда, иброз дошт, ки унвончӯ қобилияти баланди эҷодӣ дошта, таҳқиқи диссертатсионӣ ҳамчун кори анҷомёфтаи илмӣ ба ҳисоб меравад ва мавзӯи он барои татбиқи ҳадафҳои стратегии давлат мусоидат менамояд.

Диссертатсия бо шиносномаи ихтисоси 12.00.08 - Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминалогия; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ мутобиқат карда, барои ҷимоя аз рӯйи ихтисоси мазкур тавсия дода мешавад.

Дар охир аз иштирокчиёни чаласа хоҳиш карда шуд, ки довталабро дастгирӣ намоянд.

Сипас, раиси чаласа д.и.х., проф. Зоир Ҷ.М. баромад намуда, диссертатсияро ҳамчун кори анҷомёфта ба ҷимоя тавсия намуд.

Дар муҳокимаи диссертатсия иштирокчиёни дигар, аз ҷумла профессорон Имомов А., Шарипов Т.Ш., Мирализода И.Қ., ва Камолов З.А. номзади илмҳои ҳуқуқшиносии дотсени кафедраи ҳуқуқи ҷиноятӣ ва муқовимат ба коррупсияи факултети ҳуқуқшиносии ДМТ баромад намуда, ба унвончӯ тавсияҳои муфиди илмӣ доданд.

Баромадкунандагон дар рафти муҳокимаи диссертатсия муҳимияти мавзӯи таҳқиқро қайд карда, саҳми унвончӯро дар таҳқиқу баррасии масъалаҳои назариявӣ – методологӣ ва амалии мавзӯи мазкур муҳим арзёбӣ намуданд.

Қайд карда шуд, ки Курбонзода Афзуна Азим муҳаққиқи пурмахсул буда, муаллифи 10 таълифоти илмӣ, иштирокчиӣ конференсия ва семинарҳои илмӣ-амалӣ ва назариявии байналмилалӣ ҷумҳуриявӣ ва дохилидонишгоҳӣ мебошад.

Ҳамзамон, баромадкунандагон эродҳо ва андешаҳои эроддорро изҳор доштанд, ки ба мушаххасу возеҳ баён намудани нуктаҳои алоҳидаи диссертатсия, нисбатан муфассал шарҳ додани ҷанбаҳои, ки дар амалӣ намудани пешниҳодҳо ва тавсияҳои марбут ба таҳқиқи диссертатсионӣ мусоидат менамоянд.

Курбонзода Афзуна Азим ба эродҳои баромадкунандагон ҷавобу шарҳҳои муфассал дод. Сипас, лоиҳаи хулосаи шӯъба, ки дар асоси баромади баромадкунандагон омода карда шудааст, шунида шуд.

Чаласа қарор кард:

1. Диссертатсияи Курбонзода Афзуна Азим «Ҷавобгариӣ ҷиноятӣ барои таҳрибкорӣ мувофиқи қонуни ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.08 - Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминалогия; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ кори таҳқиқии анҷомёфта ҳисобида шавад.

2. Диссертатсияи Курбонзода Афзуна Азим «Ҷавобгариӣ ҷиноятӣ барои таҳрибкорӣ мувофиқи қонуни ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон» ҷиҳати ҷимоя

намудан барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.08 - Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ бо назардошти ислоҳи эродҳои гирифташуда барои Ҳимоя дар Шурои диссертатсионии 6D.KOA-019-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон тавсия дода шавад.

Хулоса дар ҷаласаи шӯъбаи ҳуқуқи давлатии Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А. Баҳоваддинови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон санаи 24 октябри соли 2025 №9 қабул шуд.

Иштирок доштанд: 11 нафар. Натиҷаҳои овоздиҳӣ: «тарafdор» - 11 нафар, «зид» - нест, «бетараф» - нест.

Раиси ҷаласа:

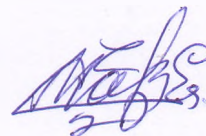
Мудирӣ шӯъбаи ҳуқуқи давлатии Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А. Баҳоваддинови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон, доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор

Зоир Ҷ.М.

Котиби ҷаласа:

Лаборантӣ калони шӯъбаи ҳуқуқи давлатии Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А. Баҳоваддинови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон

Саидзода М.Ё.

Имзои Зоир Ҷ.М. ва Саидзода М.Ё.-ро тасдиқ мекунам:

Сардори шӯъбаи кадрҳои Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи

А. Баҳоваддинови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон

Абдурахмонзода Б.

Суроға: Ҷумҳурии Тоҷикистон, Душанбе, 734025, хиёбони Рӯдакӣ, 33. Тел.: +992 93 444 41 65

“24” 10 2025 с.